



Heti Monitor

2003. november 24 – december 1.

Budapest

©ICEG Európai Központ

TARTALOM

<i>Tartalom</i> _____	2
<i>I. Gyengülő forint, növekvő bizonytalanság</i> _____	3
<i>II. Súlyát veszítő Stabilitási és Növekedési Paktum</i> _____	6
<i>III. Megszületett az elektronikus hírközlési törvény</i> _____	10
<i>IV. Nem jön a Hyundai</i> _____	13

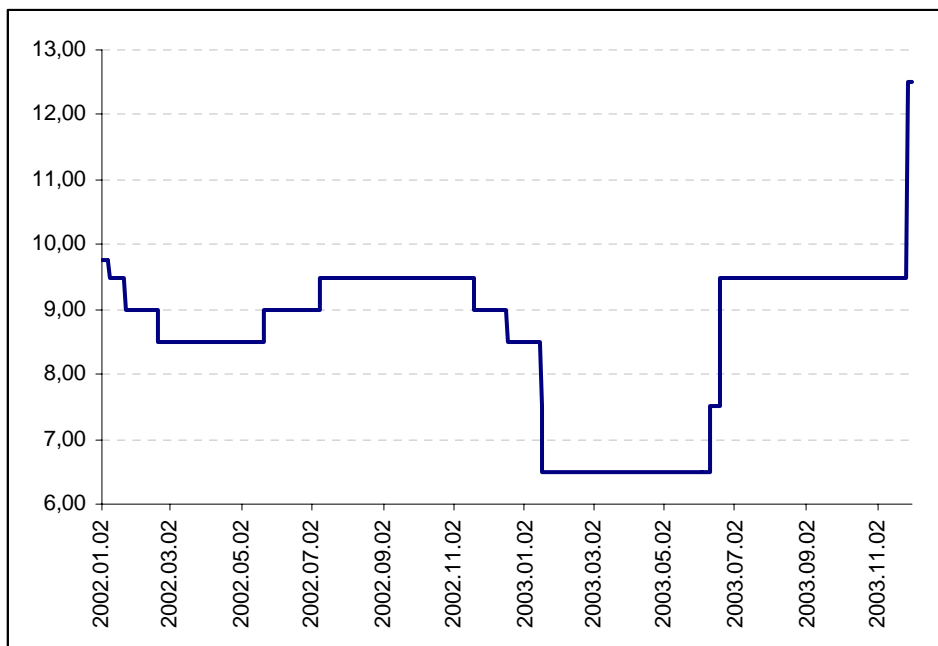
I. GYENGÜLŐ FORINT, NÖVEKVŐ BIZONYTALANSÁG

A hét elejétől kezdve gyengülő tendencia mutatkozott a forint árfolyamában, a szerdai államkötvény aukción a közép- és hosszúlejáratú hozamok jelentősen emelkedtek, péntek reggel a forint 269-en nyitott az

euróval szemben, az MNB azonnali hatállyal 300bp-os kamatemelést hajtott végre. A pénzügyminiszter és a jegybankelnök szerint a forint tapasztalt mértékű gyengülését a fundamentumok nem indokolják.

Grafikon 1.

A jegybanki alapkamat alakulása (forrás: MNB)



A piaci folyamatok alakulása, különösen a hosszabb lejáratú hozamok emelkedése arra utal, hogy a piaci szereplők egyre kevésbé bíznak az euró 2008. január 1-i bevezethetőségében. A bizalom ezen megingását a magyar gazdaságpolitika általános hitelességi válságán túl a következő tényezők is magyarázhatják:

Államháztartás

A magyar gazdaságpolitika legégetőbb problémája továbbra is a magas központi elvonás, az alacsony haté-

konysággal és pazarló módon működő államháztartás. A 2004. évi költségvetés ugyan tartalmaz megszorító intézkedéseket, de az egyensúlyjavítás nagyrészt bevétel oldali intézkedések (adóteher-növelés) útján valósul meg. A költségvetési költségek politikai ciklussal mutatott szoros korrelációját adótnak véve kérdéses, hogy a rendelkezésre álló időtáv alatt teljesíthető lesz-e a deficitre vonatkozó maastricht-i kritérium. A magyar gazdaságpolitikai irányítás nem rendelkezik államháztartási reform-

koncepcióval¹, a héten végleges formába került 2004-es költségvetés nem tartalmaz a deficit hosszabb távú, *fenntartható* csökkentése irányába mutató intézkedéseket, a 2005-ös ill 2006-os költségvetések pedig nagy valószínűséggel a 2006-os országgyűlési választásokat figyelembe véve készülnek, így kevés az esély arra, hogy politikailag költséges reformintézkedéseket vagy jelentősebb megszorításokat tartalmazzanak. Előbbiekből következően a pénzügyminisztérium által felvázolt deficit-csökkentési pálya megalapozatlannak, vagy legalábbis politikailag igencsak nehezen kivitelezhetőnek tűnik. Mivel az euró 2008. január 1-i bevezetéséhez a konvergencia kritériumokat a 2006-os választási évre nézve is teljesíteni kellene, a céldátummal kapcsolatos növekvő befektetői szkepszis nem nélkülöz minden alapot.

Monetáris politika

A túlköltekező, majd nem megfelelő módon és mértékben korrigált fiskális politika, valamint az árfolyam-ingadozási sáv intézményi korlátja következtében a jegybank mozgástere eddig sem volt kiterjedt, azonban az MNB hibás döntéseivel tovább szűkítette azt. A júniusi sáveltolás elhibázott lépésnek bizonyult, a külföldi piaci szereplők szemében jelentős hitelességvesztéshez vezetett. Az MNB meglévő inflációs célpályája mellé a kormánnyal közösen de facto árfolyamcél tűzött ki (250-260 forint/euró). November 24-én az MNB alelnöke a fenti árfolyamcél az ERM-II időszakra nézve is érvényesnek deklarálta, tovább erősítve ezzel a

monetáris politika cél- és eszköz-rendszere körüli bizonytalanságot.

A sáveltolást követően a közvetlen inflációs célkövetést alkalmazó jegybanknak szinte előről kellett kezdenie a működőképes monetáris politikához elengedhetetlenül szükséges hitelesség kiépítését, azonban az árfolyamcél folyamatos hangoztatása, illetve a 2004-es inflációs cél rosszul kommunikált módosítása joggal kelthetett bizonytalanságot az MNB inflációs célja iránti elkötelezettségét illetően.

A jelentős mértékű hitelességi deficittel küszködő jegybankot komoly próbatétel elé állíthatja a 2004-ben megugró infláció másodlagos, továbbgyűrűző hatásainak megállítása, valamint az ERM-II rendszeren belül a szűkre szabott árfolyam-kritérium teljesítése, különösen abban az esetben, ha a jegybank önként és előre lemond a 250-nél erősebb euróval szembeni forintárfolyam lehetőségéről. A hitelesség(újra)építés elsőrendű fontosságú lenne mind az ország hosszú távú érdekei, mind az euró jövőbeni bevezetése szempontjából.

Kilátások és lehetőségek

Mivel a fiskális politika részéről a céldátum iránt szóban vállalt elkötelezettség alátámasztására nem születtek meggyőző intézkedések, valamint a piaci szereplők várakozásaiból is egyre inkább kiárázódnak látszik az euró 2008-as bevezetése, célszerű lehet, egy reálisabban teljesíthető céldátum és ezzel párhuzamosan az eléréséhez szükséges gazdaságpolitikai cselekvési pálya kijelölése. Míg rövidtávon bizonytalan hatású lenne, egy későbbi céldátum elég időt adhatna a monetáris politika sorainak (át)rendezésére illetve célok és a rendelkezésre álló eszközök közti

¹ A cseh, a szlovák valamint a túlzott deficit eljárás szankcióinak hatálya alól felmentett francia és német példával ellentétben

összhang megteremtésére. A későbbi dátum lehetőséget teremtene egy kevésbé meredek, a magyar gazdaságban még meglévő ár- és fundamentális eredetű inflációs feszültségek akkomodálására is alkalmas dezinflációs pálya célzására.

Az árfolyam-ingadozási sáv szélei a monetáris politika szempontjából továbbra is szükségtelen korlátot, a piaci szereplők számára pedig potenciális spekulációs célpontokat jelentenek, így a sáv megszüntetése (amelyre csak a kormány és a jegybank közös döntésével kerülhet sor), illetve az ERM-II rendszerbe történő belépés elhalasztása továbbra is indokolt lehet.

Az államháztartási költségek politikai ciklikusságát figyelembe véve azonban továbbra is kérdéses marad, hogy egy közelebbi, de politikailag illetve reálgazdaságilag költségesebben és egyre kisebb valószínűséggel elérhető, vagy egy távolabbi, de reálisabban kivitelezhető csatlakozási céldátum jelent-e erősebb ösztönzést a felelősségteljes, gazdasági szükség-szerűségeket jobban figyelembe vevő gazdaságpolitika kialakítására.

A forintgyengülés újabb hulláma ismételten jelzi, hogy a magyar gazdaságpolitika súlyos problémákkal küzd, a piaci szereplők pedig növekvő bizonytalanságra számítanak. A kialakult helyzet rövid távú kezelése is komoly problémákba ütközhet: a nyílt devizapiaci intervenció igen kockázatos lehet, mivel könnyen az MNB által védeni kívánt árfolyamszintek (ill. végső soron a gyenge sávhatár) tesztelő spekulatív áramlásokhoz vezethet. Minden jel arra mutat, hogy az egyszeri, nagyarányú és váratlan kamatemelés volt az MNB egyetlen (és valószínűsíthetően csak egyszer bevetendő) eszköze, hogy egy kibontakozó valutaválságot megfékezzen. A forint további gyengülése esetén az alapkamat újbóli drasztikus emelése feltehetően már nem lesz járható út.

Ahhoz azonban, hogy a bizalom hosszú távon helyreálljon, a kamatszint pedig csökkenhessen a költségvetési politikának komoly szerepet kell vállalnia az államháztartás finanszírozási igényeinek fenntartható és az eddigieket meghaladó mértékű csökkentésével.

II. SÚLYÁT VESZTŐ STABILITÁSI ÉS NÖVEKEDÉSI PAKTUM

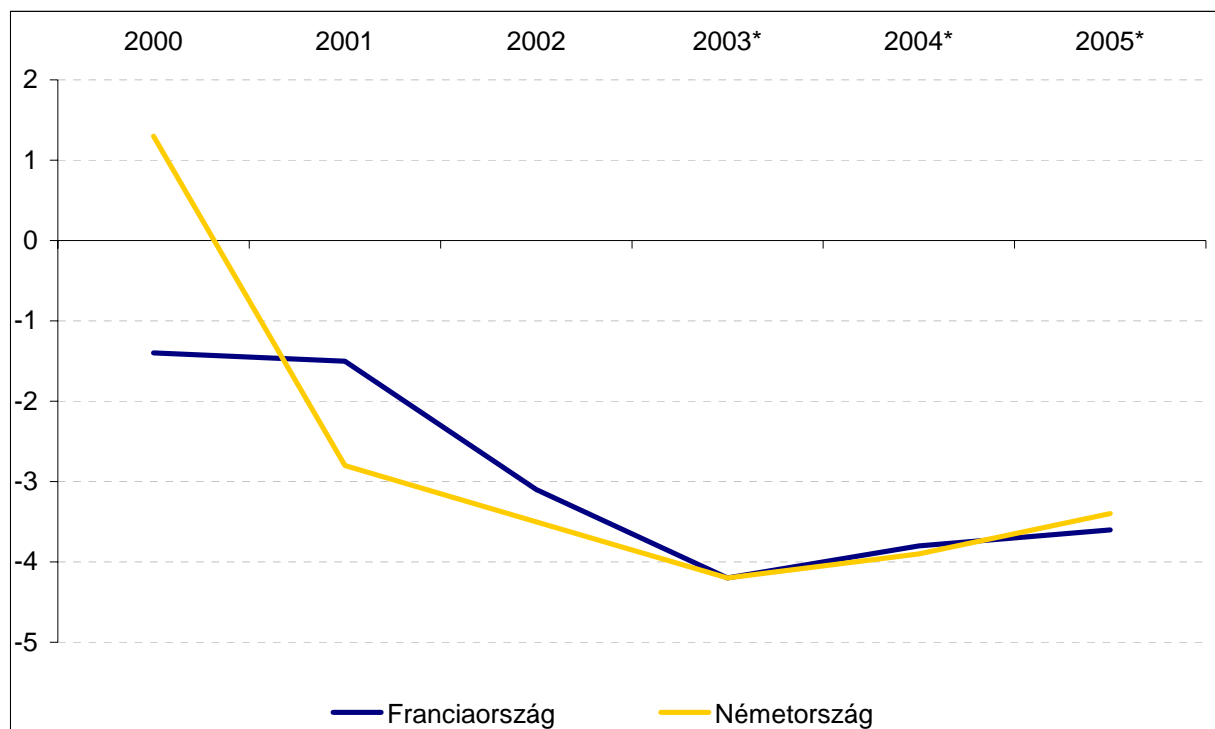
A hét elején találkozott Brüsszelben a 12 egységes európai valutát használó EU-tagállam pénzügyminisztere, hogy megvitassa, mi legyen a következménye annak, hogy az eurozóna két meghatározó tagja, Franciaország és Németország immár második éve nem teljesíti a Stabilitási és Növekedési Paktumban (SNP) leírt szabályt, mely szerint az éves költségvetés deficitje nem haladhatja meg a GDP 3%-át. A tíz órán át tartó megbeszélés eredménye az lett, hogy a két tagállamot nem büntetik meg a szabályok megszegése miatt, és még a jövő évre sem kell teljesíteniük a 3%-os kritériumot. A két „szabályszegő”

ugyanakkor ígéretet tett arra, hogy 2005-ig leshorítja költségvetési hiányát a szükséges szint, vagyis 3% alá.

A Bizottság, és annak pénzügyi biztosa, Pedro Solbes nem fogadta örömmel a történeteket. A biztos sajnálatát fejezte ki, amiért a Tanács többsége nem támogatta a Bizottság azon elképzelését, hogy Franciaországot és Németországot mielőbb a paktumban foglaltak betartására kötelezzék. Pedro Solbes úgy fogalmazott, hogy „a Bizottság nagyon sajnálja, hogy a jelenlegi helyzet nem követi sem az EU szerződések, sem a Stabilitási és Növekedési Paktum szellemét és szabályait”.

Grafikon 2.

Franciaország és Németország költségvetési egyenlege a GDP %-ában



Forrás: ECOFIN, * Előrejelzés

Háttér

A német gazdaság számára 2003 lesz a második év, amikor nem képes teljesíteni a költségvetésre vonatkozó 3%-os kritériumot. Ráadásul a tendencia romló képet mutat, vagyis az idei hiány mértéke jócskán meghaladja a tavalyit. Az ECOFIN előrejelzése szerint a költségvetés hiánya 4.2% körül alakul az idei évben. A hiány növekedésének elsősorban a munkanélküliséghez kapcsolódó kiadások emelkedése, valamint a tervezett adó- és járulékbévételek kedvezőtlenebb alakulása az oka. Mind az előbbi, mind az utóbbi persze a német gazdaság stagnálásának – egyes negyedéveiben recessziójának – köszönhető. 2004-re valamelyest javul a helyzet, a gazdaság ismét növekedni fog az előrejelzések szerint, amely kedvezően hat a költségvetés mérlegére is. Amennyiben a kormányzat által meghirdetett reformok is megvalósulnak, akkor a hiány akár 3.3%-ra is lecsökkenhet, ezek nélkül azonban csupán 3.9%-ra mérséklődik. Emellett 2005-re a kormányzat csak abban az esetben tudja 3% alá csökkenteni a költségvetés hiányát, ha maradéktalanul megvalósulnak a beígért reformok, ezek nélkül, vagy részleges megvalósulásuk esetén – amivel az ECOFIN számol – csak 3.4%-ra csökkenthető a német költségvetés hiánya. A költségvetési hiány mellett fontos megjegyezni azt is, hogy a német állam eladósodottsága folyamatosan nő, és 2002-ben már áttörte a 60%-os határt a GDP-hez mérten. Ez a folyamat idén is folytatódik, sőt a következő két évben is a tendencia folytatódása várható, amelynek következtében az államadósság elérheti a GDP 66%-át 2005-re.

Franciaország hasonló cipőben jár, mint Németország, az idei évben jelentősen romlik a költségvetés hiánya, ugyancsak 4% fölé. Az a tény, hogy a francia gazdaság gyakorlatilag stagnál a 2003-as évben, nagyban rányomja a bélyegét a francia költségvetési hiány alakulására. Bár jövőre a gazdaság növekedési üteme lendületet kaphat, az állam bevételeit nagyban befolyásolja a 2003-as év gyenge eredménye. A költségvetés kiadási oldala – reálértéken – nem változik, és vélhetően a tervezett reformok segítenek megállítani az egészségügyi kiadások gyors növekedését. Mindezeknek köszönhetően a francia költségvetés hiánya jövőre 3.8% körülire csökkenhet, azonban 2005-re sem várható, hogy a hiány 3% alá csökken. Bár a gazdasági növekedés várható meghaladja a 2%-ot, mégis, a hiány 3.6% körül alakulhat, mivel a költségvetés kiadási oldala várhatóan – reálértéken 1-2%-kal – ismét emelkedik. A francia államadósság esetében hasonló tendencia figyelhető meg, mint Németországban, az államadósság szintje egyre inkább növekszik. A 2001 és 2005 közötti időszakban közel 10%-pontot emelkedhet az államadósság/GDP mutató, ami igencsak kedvezőtlen folyamatnak tekinthető².

Látható tehát, hogy mindkét ország esetében százszázalékos biztonsággal kijelenthető, hogy a költségvetés hiánya 2004-ben nem csökken 3% alá, sőt, 2005-re is sok a bizonytalansági tényező. Ezért javasolta az Európai Bizottság, hogy a Tanács szavazzon arról, hogy e két tagállam fogadja el az EB ajánlásait, és legkésőbb 2004 végéig szorítsák le költségvetési hiányukat a Paktumban lefektetett 3%

² 2001-ben 56.8% volt a GDP arányos államadósság, míg 2005-re az ECOFIN 65.6%-ot vár.

alá. Azonban az euroövezet pénzügyminisztereinek minősített többsége megvétózták ezt a folyamatot mindkét ország esetében. Ehelyett kvázi felmentették Franciaországot és Németországot a Paktum betartásának kötelezettsége alól a 2004-es évre, és csupán egyfajta politikai ígéretet kértek tőlük a költségvetési hiányt lefaragására. Hiába ellenezte ezt négy ország is – Ausztria, Finnország, Hollandia és Spanyolország – a két állam gyakorlatilag időt kapott a Tanácstól, hogy 2005-re mérsékelje a költségvetési deficitet 3% alá. A pénzügyminiszterekből álló tanács többsége ugyanis, a Bizottsággal ellentétben figyelembe vette a gazdasági ciklusok hatását, vagyis azt a tényt, hogy Franciaország és Németország gazdasága gyakorlatilag stagnál ebben az évben és a növekedés megindulása csak jövőre várható. Így a következő évben e hatást figyelembe véve várják el a költségvetési hiány mértékének csökkentését.

Az EB evvel szemben rögtön hangot is adott azon véleményének, hogy nem ért egyet a két ország „kivételezésével”, hiszen az EU egyik alapelve, hogy tagjaira egyformán vonatkoznak az EU szabályai. A Paktum szabályait abban az esetben is be kell tartani, amennyiben az kedvezőtlen lépésekre kényszeríti az érintett országot. A Bizottság emellett valós félelemnek látja, hogy Franciaország és Németország 2005-re sem fogja leszorítani költségvetési hiányát a kívánt szint alá, ami talán az utolsó tördöfés lehet a Paktum számára. Az Európai Központi Bank kiállt az EB mellett, és szintén sajnálatát fejezte ki, hogy a Tanács ilyen ítéletet hozott. Ez a döntés ugyanis alááshatja az euróövezet intézményi hitelességét, és ezáltal

károkat okozhat a monetáris unió gazdaságainak.

Következtetések és kilátások

A Tanács e döntése, mellyel felmentette Franciaországot és Németországot, hogy a kívánt szintre mérsékeljék költségvetési hiányukat, kétség kívül nagy pofont jelent a Stabilitási és Növekedési Paktum számára. Ennek az lehet a következménye, hogy e két ország akár négy éven keresztül nem teljesítik a Paktumban foglalt szabályokat. A sors fintora, hogy éppen azok szegik meg a Paktum szabályait, akik egykor kezdeményezték annak létrejöttét. E folyamat eredménye lehet, hogy a Paktum teljesen súlyát veszti, hiszen a jövőben akár más „szabályszegő” országok is kiharcolhatják, hogy ne vonatkozzon rájuk a Paktum szigora. Ráadásul jövőre tíz új tagállammal bővül az Unió, amelyek csatlakozni kívánnak a egységes valutát használó országok köréhez. Az újoncok közül sokan magas költségvetési deficittel küzdenek, ezért érdekes, hogy mi lesz a sorsa a Paktumnak.

Akár az is elképzelhető, hogy a Paktumot a jövőben megreformálják, hiszen jelenlegi formájában és a jelenlegi helyzetben nem tűnik működőképesnek. Mindenesetre az EB a jelenlegi kereteket veszi figyelembe, és jogosan várja el, hogy a szabályok mindenkire egyformán vonatkozzanak. Azon túl, hogy sajnálatát fejezte ki a Tanács döntésével kapcsolatban, azt is jelezte, hogy a Paktum megsértése miatt elképzelhető, hogy bírósághoz fordul. Ez nem elhanyagolható szempont, ugyanis amennyiben a bíróság az EB-nek ad igazat, a szabályszegőket akár a GDP 0,5%-ával megegyező, több milliárdos pénzbün-

tetésre is kötelezhetik. A kérdés az, hogy meglesz-e a kellő akarat ahhoz, hogy az EU két tengelyének számító hatalmat ekkora bírságra kötelezzék.

III. MEGSZÜLETETT AZ ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLÉSI TÖRVÉNY

A parlament november 24-én megszavazta az új hírközlési törvényt, és ezzel egy olyan jogszabályt fogadott el, ami az előzőnél jóval egységesebb, várhatóan képes lesz kezelni az elmúlt két évben a liberalizációt akadályozó problémákat, és ezáltal elvezethet oda, hogy növekedjen a verseny mértéke, és a felhasználók számára ez érzékelhető változásokhoz vezethessen.

A törvény új szabályozói intézményrendszert alakít ki, ami megelőbben lesz képes érvényesíteni a törvényben lefektetett változásokat. Ezek a változások érintik az összekapcsolások szabályozását, árprés-ellenes technikákat tartalmaznak, számviteli szétválasztásra kötelezik a szolgáltatókat, az egyetemes szolgáltatásban új rendszert alakítanak ki, valamint lehetővé teszik a szolgáltató-választást, előválasztást és a számhordozhatóságot. Amennyiben az új intézményrendszer képes lesz hatékonyan érvényesíteni a szabályozás elemeit, az valós versenyhez vezethet, persze valószínűleg a verseny kialakulása időigényes folyamat lesz.

A 2001-ben megalkotott egységes hírközlési törvény nyomán nem valósult meg a megfelelő mértékű liberalizáció. Ennek nem kizárólag szabályozási okai voltak: a nemzetközi távközlési piac stagnált, tőkehiányban szenvedett a liberalizáció meghirdetett időpontjában, és ez a magyar piacon is akadályozta az új szolgáltatók megjelenését. Egyes külföldi tulajdonú szolgáltatók pedig éppenséggel eladásra vártak. Igaz az is, hogy a magyar piac mérete viszonylag kicsi, a koncessziós rendszer pedig ebben egy elaprózott struktúrát teremtett, ahol a szolgál-

tatók nem tudtak a Matáv megfelelő versenytársává válni. Ezért bizonyos mértékű koncentráció a távközlési piacon nagyobb versenyt tudna teremteni. Az ehhez szükséges tőke a távközlési piac fellendülésével jelenhet meg.

De a külső feltételek mellett szabályozási hibák is akadályozták a verseny kialakulását. A kilencvenes évek szabályozási hiányosságai oda vezettek, hogy míg a Matáv megőrizte vezető pozícióját, a koncessziós társaságok nem tudtak megfelelően megerősödni. A 2001-es törvény későn született meg, a végrehajtási rendeletek csúszása miatt a tényleges liberalizáció csak a 2002-es év második felében valósult meg. A Hírközlési Döntőbizottság a kezdetektől fogva túl volt terhelve, kevés kapacitással rendelkezett a felmerülő problémák megoldására. A referencia összekapcsolási ajánlatok lassan születtek meg, és erősen vitatottak voltak, a szabályozónak azonban nem volt lehetősége nemzetközi összehasonlítás alapján vizsgálni az ajánlatokat. A referenciaajánlatok elfogadása után igen kevés összekapcsolási szerződés született. A Matáv árprés-módszereket is alkalmazott - a viszonteladók felé magasabb áron szolgáltatott, mint a végfelhasználóknak - és az ellen szintén nem voltak eszközei a szabályozó hatóságnak. Vitatott volt a távközlési és internet-szolgáltatók között megosztott díj mértéke. Bár a törvény kialakította az egyetemes szolgáltatás rendszerét, a szolgáltatási alap nem kezdett működni egészen mostanáig.

Mindennek eredményeképpen, kevés új szolgáltató jelent meg a távközlési piacon. A vezetőkes piacon mind a

lakossági, mind az üzleti szegmensben magasan maradtak a vezetékes szolgáltatások árai az uniós átlaghoz viszonyítva. Az xDSL és a bérelt vonali szolgáltatások árai is elég magasak Magyarországon, a csatlakozó országok áraival összehasonlítva. Az internet-szolgáltatások piacán jellemzőbb volt az új szolgáltatók belépése. A szélessávú szolgáltatások terjedése mellett továbbra is a dial-up a legalapvetőbb internet-elérési lehetőség Magyarországon, és ennek részben a vezetékes szolgáltatás drágasága miatt nagyon magas maradt az ára, mind nemzetközi, mind pedig kelet-európai összehasonlításban. Ez komolyan visszavetette az internet-penetrációt Magyarországon.

A liberalizáció eddigi folyamatának egyedüli nyertesei a nagy üzleti felhasználók voltak. Itt volt a legaktívabb a távközlési szolgáltatók szolgáltatási tevékenysége, itt jelentek meg változatosabb és olcsóbb szolgáltatások. A lakossági piacon csak a távolsági és a nemzetközi hívásokban van jelen korlátozott verseny. Persze nemcsak a külső körülmények és a szabályozási hibák miatt nincs még erőteljes verseny a lakossági piacon, a nemzetközi tapasztalatok szerint ahhoz, hogy a verseny árcsökkentő hatásai érvényesüljenek, rendszerint három, vagy akár öt évre is szükség lehet.

A most elfogadott elektronikus hírközlési törvény a felsorolt problémák közvetlenül kezelhető részeire választ ad. Az összekapcsolási szabályozás lehetővé teszi az összehasonlítást szabályozó hatóság számára az értékelésben. A helyi hurok átengedésének, ami a helyi hívások piacán a verseny elengedhetetlen része, részletesebbé válik a szabályozási háttere.

Bár a hűség szerződések csak a nagy üzleti felhasználók körében szűnnek meg, a szolgáltató-választás, előválasztás és a számhordozhatóság a lakossági fogyasztóknak is a szolgáltatások szélesebb körében teremt lehetőséget a választásra. Az egyetemes szolgáltatások főleg a rászorulókhhoz fognak eljutni, mivel az önkormányzatok oszthatják szét a támogatási kuponokat. Az eddig nem működő egyetemes szolgáltatási alap is működésbe léphet. A mobilszolgáltatók szerepe az egyetemes szolgáltatásban azonban nem mindenki számára tisztázódott megnyugtatóan. Az új szabályozási intézményrendszer nagyobb jogkörrel és erőteljesebb szankciókkal fog rendelkezni. Nemcsak új szabályozó hatóság jön létre, a hírközlési fogyasztói jogok biztosa lesz felelős a fogyasztói érdekvédelemért.

Amellett, hogy a távközlési kiadások nemzetközi összehasonlításban nagy terheket rónak a magyar fogyasztókra, komoly versenyhátrányt és elmaradást jelenthet az ország számára, ha az internet-penetráció továbbra is olyan alacsonyan marad, mint eddig alakult. Hiába tartozik Magyarország az információs és kommunikációs technológiák előállításában a kelet- és közép-európai élvonalba, az információs társadalom fejlettségének mutatói szerint már csak a középmezőnyben foglal helyet. Az információs társadalom szociális és gazdasági előnyeire az internet-penetráció növekedésén keresztül vezet az út. A jövő évi költségvetés nem tartalmazza a dial-up hozzáférés állami támogatását, mivel az eleve is ideiglenesen volt kialakítva, és nem számított EU-konformnak. A jövőben az internet terjedését az biztosíthatja, hogy a törvény lehetőséget teremt az átalánydíjas internet-elérés terjedésére, kötelezi a távközlési

szolgáltatókat, hogy átalánydíjas referenciaajánlatokat hozzanak létre. Emellett az informatikai tárca főleg a szélessávú elérés terjedését támogatja, a beruházások jövedelmezőbbé tételével. A kábelszolgáltatókra vonatkozó egyhatodos korlátozás mindezidáig komoly gátja volt a szélessávú alternatív hálózatok terjedésének. Az új törvény nem tudta ezt teljesen felszámolni, mivel ehhez a minősített többséget igénylő médiatörvény módosítására volt szükség, de az egyhatodos korlátot egyharmadossá alakította. A kábelhálózatok terjeszkedése és korszerűsödése elősegítheti, hogy a hálózatok a műsorszórás mellett egyre inkább alkalmassá váljanak minőségi távközlési szolgáltatósokra is. Ez versenyt gerjeszthet a távközlési piacon is.

Érdemes röviden megvizsgálni a csatlakozó országok között azokat, amelyeknek a legjobbak a mutatói mind az információs társadalom kiterjedtsége, mind pedig az információs és kommunikációs technológiák előállítása szempontjából. Ebbe a csoportba Észtország, Szlovénia és Csehország tartoznak. A termelés szempontjából Magyarország is tagja ennek a csoportnak, de az információs társadalom mutatói szerint leszakadni látszik tőlük. A távközlési szabályozásnak nincs kizárólagos szerepe a penetráció előmozdításában, de komoly előfeltélt jelent. Mind a négy országban sor került már a távközlés liberalizációjára. A legnagyobb távközlési szolgáltató privatizációja még hátravan Szlovéniában és Csehországban. A vezetékes piacon magas a korábbi monopol-szolgáltató részesedése. Közös jellemzője ezeknek az országoknak, hogy a vezetékes piac szűkül, a mobil piac pedig dinamikusan növekszik. Észtország kiemelkedik abban, hogy

nagyon sok szolgáltató lépett be a vezetékes szolgáltatások piacaira is. A szolgáltató-választás Csehországban és Észtországban minden hívásvizonylatban elérhető. A számhordozhatóság ezekben az országokban is csak 2004-től valósul meg. A helyi hívások árai Szlovéniában és Észtországban igen alacsonyak, az uniós átlaghoz képest is, és ez a tarifák kiegyenlítésének hiánya miatt van így. A távolsági hívások árában viszont szintén minden országot megelőz Észtország és Szlovénia. A helyi hurok átengedése egyik országban sem működik még. A legintenzívebb verseny Észtországban figyelhető meg a távközlési piacon, és ott a szabályozásban már más, az információs társadalom további terjedésével kapcsolatos kérdések uralják a napirendet. Látható tehát, hogy a csatlakozó országok hasonló problémákkal szembesülnek, és Magyarország leginkább csak az internet-penetrációban elmaradott.

Az IHM várakozásai szerint az új hírközlési törvény nagy újraelosztáshoz vezet a jelenlegi monopol-szolgáltatóktól a lakosság és az alternatív szolgáltatók felé, és a minisztérium azt is várja, hogy az alternatív szolgáltatók a hasznaikat továbbadják a lakosság felé. A végső felhasználók számára több garanciája van a jelenlegi törvényben annak, hogy ezek az előnyök valóban érvényesüljenek számára: ilyenek az árak meghatározásában és szabályozásában a költségorientáltság érvényesülése, az összehasonlítások alkalmazhatósága, és természetesen a várhatóan kialakuló verseny.

IV. NEM JÖN A HYUNDAI

A Hyundai Motor Corporation múlt kedden hivatalos úton közölte a Gazdasági és Közlekedési Minisztériummal, hogy a tervben levő közép-európai beruházásánál már nem számol Magyarországgal, mint lehetséges telephellyel. A cég döntését részletesen nem indokolta. Hazánk ezzel egy olyan beruházástól esett el, amelynek keretében két év alatt

Háttér

A beruházás a Hyundai terjeszkedési politikájának része. A cég tavaly 1 milliárd dolláros beruházással az Egyesült Államokban, Alabama államban létesített gyártóüzemet, és annak ellenére sikerült 8,2%-kal növelnie tengerentúli eladásait, hogy az amerikai autópiacon – kisebbfajta válságba süllyedve – a kereslet a tavalyi év azonos időszakához képest mintegy 6,2%-kal szűkült, s a három amerikai óriáscég, a GM, a Chrysler és a Ford is csökkenteni volt kénytelen tervezett termelését. A Hyundai menetelése azonban töretlen, a cég európai eladásai 2003. első félévében 34,5 százalékkal növekedtek, s egy közép-európai gyártóüzem létrehozásával valószínűleg nagy szeletet szakíthat a szuper-érzékeny közép-európai piacból is.

2002 őszén magas rangú magyar kormánydelegáció érkezett Szöulba, ahol a vállalat vezetésének bemutatták a kedvező magyarországi beruházási környezetet. Ennek eredményeként Magyarország 2002 decemberében „belekerült a kalapba”, a Hyundai jelezte beruházási szándékát, s ez év februárjában a projektért felelős koreai vezetők hivatalos látogatást tettek

mindegy 1,1 milliárd euró áramlana az országba, és 4000 új munkahely keletkezne. Ilyen esetben joggal merül fel a kérdés: vajon mindent megtett-e a kormányzat a cég „idecsalogatása” érdekében, és ha igen, akkor ennek ellenére mi lehet a Hyundai döntésének oka? E cikk ezekre a kérdésekre keresi a választ.

hazánkban. Ezt követően a múlt heti döntés meghozataláig a felek között folyamatos tárgyasok zajlottak.

A kormány, pontosabban a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium szóvivői a hír bejelentését követően több ízben hangoztatták: a tárgyalások során „a magyar fél elment a határig”. Ez azt jelenti, hogy hazánk az EU által engedélyezett maximális támogatást kínálta a Hyundai-nak (ez jelen esetben a beruházás értékének 15%-a) egy esetleges magyarországi befektetés esetén. Meg kell jegyezni, hogy az autóipar az unióban az ún. „érzékeny” ágazatokhoz tartozik, így a normál támogatás mértékének csak bizonyos százalékát engedélyezik. Ezt nyilvánvalóan mind a négy ország maximálisan ki is használta, az eltérések ennek szerkezetében, arányaiban lehetnek (adókedvezmény, helyi adókedvezmény, vissza nem térítendő támogatás).

A szerdán (a bejelentés másnapján) tartott kormányzóvivői tájékoztatón a kabinet közölte: véleményük szerint azért bukta el Magyarország a beruházást, mert – bár a maximális támogatást kínálták a Hyundai-nak – a cég vezetésének további kívánságai voltak, többek között a menedzsment kényelmi igényeit illetően, s ezek nem

megfelelő mértékben való teljesítése miatt esett ki a magyar fél a versenyből.

FDI áramlás a régióban

Tény: Csehország és Magyarország ezúttal kikerült a Hyundai kalapjából, és bár a régió országai között gazdaságilag számos hasonlóság felmutatható, a fennmaradó különbségek nem oly kicsik, hogy „a menedzsment kényelmi igényinek kielégítése” döntően egy ország végső versenyben maradásáról. Ezért inkább azokat a mutatókat kell megvizsgálnunk, amelyekben Csehország és Magyarország „rosszabbul” áll, mint versenyben maradt szomszédaink, mert ezeknek vizsgálata közelebb vihet az igazsághoz.

Empirikus kutatások szerint a régió belüli FDI-áramlást legnagyobb mértékben két tényező befolyásolja: egyrészt az általános gazdasági indikátorok, ezen belül is az intézményi és makrogazdasági tényezők, amelyek együttesen az ország gazdasági és politikai kockázatát határozzák meg, másfelől a profitabilitási szempontok, melyet leginkább a piacméret és az inputokhoz való hozzájutás, illetve ezen inputok termelési egységköltségei determinálnak. Ezen felül nem szabad elhanyagolni a privatizáció jelentőségét sem, hiszen annak időbeni lefutása a téma szempontjából releváns négy ország esetén meglehetősen eltérő.

Az esetleges determináló tényezőket vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a gazdasági növekedés tekintetében a kalapban maradt Szlovákia és Lengyelország gazdasága fellendülő ágban van, amíg a két kiesett országhoz csökkenésben, s az elmúlt másfél-két év trendjét tekintve ez a csökkenés – bár üteme lassú – tartósnak mondható. A makrogazdasági folyamatok közül kiemelt jelentőségű az egész régiót érintő nominális felértékelődés, illetve

az ehhez kapcsolódó dezinflációs pályát tévesztő monetáris politika által elszenvedett hitelességvesztés. Ez utóbbi Magyarország esetében a leg súlyosabb, amit a „sajnálatos pénteki események” is igazoltak.

A költség- és nyereségtényezők tekintetében a befektetések nyereségességét közvetlenül befolyásoló tényezők, nevezetesen a fajlagos munkaerőköltség, és a termelékenység valamennyi országban romlottak, ami negatívan hat a tőkebeáramlásokra. Ezeknek mértéke és összetétele azonban eltérő. Legrosszabb helyzetben ezen a fronton is Csehország és Magyarország áll, ahol a növekedés folyamatos és gyorsuló ütemű. Ennek oka Csehország esetében a sikeres dezinflációs politika következtében kialakult árfolyam-felértékelődés, Magyarország esetén viszont a bérek erőteljes emelkedése. Lengyelországra inkább a hektikusság jellemző, amíg Szlovákiában a legkiegyensúlyozottabb és legkisebb a munkaerő-költség növekedése.

Intézményi tényezők a '90-es években végbement rendszerváltásokat követően – alapvetően – hasonlóan alakultak, s a fennálló különbségek jó része is el fog tűnni az integrációs folyamat lezárultával, mindennek ellenére maradnak olyan területek, ahol eme különbségek továbbra is fennmaradnak. A külföldi befektetések szempontjából legfontosabb a jog- és adórendszer átláthatósága, az adóterhek nagysága és külföldi befektetőkkel szemben tanúsított magatartás. Ezen belül kiemelt jelentőségűek a külföldi beruházás-ösztönző programok, melyeknek konstrukciói alapvetően megegyeznek (adókedvezmények, -mentességek, vissza nem térítendő támogatások, illetve egyéb ösztönzők). Az ilyen kedvezményeket az EU-csatlakozással párhuzamosan

át kellett alakítani, s mivel a változtatásokat mindegyik ország közel azonos időben valósította meg, tartós versenyelőny ebből sem alakulhatott ki.

Következmények

A fentiekén túl fontos megállapítani, hogy a költség- és nyereségességi tényezőkön túl a munkaerő képzettsége is jelentős tényező a végső döntésnél. A két kiesett ország közül mindkettőben jelentős gépjárműgyártó üzemek működnek (Skoda, illetve Audi, Suzuki, hogy csak a legnagyobbakat említsük). Egyes elemzők szerint ezen gyárak „felszívták” a képzett munkaerő legjavát, míg a másik két országban ezek a kapacitások nincsenek ilyen mértékben kihasználva. (Igaz, Lengyelországban raknak össze Daewoo-t és Opelt is, illetve Szlovákiába települt tavaly a PSA.) Ezen felül Lengyelország mellett szólhat a régió belüli legnagyobb belső felvevőpiac, és a bőségesen, és helyben rendelkezésre

álló erőforrások, míg Szlovákia esetében a dinamikus növekedési kilátások, a részben kiaknázatlan állami vagyon, az adóreformok és a relatíve olcsó munkaerő jelenthetnek jó esélyt a végső döntésben.

A Hyundai-hajó tehát immár elment, tapasztalhat azonban sebeinkre a Suzuki bejelentése, miszerint mintegy 100 millió forintos beruházás keretében bővíti gyártókapacitását, s az Audi hasonló nagyságrendű beruházásról való döntése. A Hyundai-jal kapcsolatban a GKM a továbbiakban arra törekszik, hogy a beruházás által teremtett regionális beszállítói lehetőségekből a lehető legnagyobb mértékben részesüljön, s a tárgyalások ebben az irányban fognak folytatódni.

Ebben az esetben pedig nem tehetünk mást, mint – annak érdekében, hogy a gyár közelsége nagyobb esélyt adjon beszállítói szerződések megszerzésére – szurkolunk a Szlovákoknak.